

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies / Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Richard Grünwald
Article / Článok: Hlubiny čínské hydropolitiky: rozvoj vodní energetiky v povodí řeky Mekong / Depths of China's Hydropolitics: the Hydropower Development in the Mekong River Basin
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.3.55-75>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

GRÜNWARD, R. 2018. Hlubiny čínské hydropolitiky: rozvoj vodní energetiky v povodí řeky Mekong. In *Politické vedy*. [online]. Vol. 21, No. 3, 2018. ISSN 1335 – 2741, pp. 55-75. Available at: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.3.55-75>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

HLUBINY ČÍNSKÉ HYDROPOLITIKY: ROZVOJ VODNÍ ENERGETIKY V POVODÍ ŘEKY MEKONG

DEPTHS OF CHINA'S HYDROPOLITICS: THE HYDROPOWER DEVELOPMENT IN THE MEKONG RIVER BASIN

Richard Grünwald*

ABSTRACT

The article analyses the involvement of China's hydrocracy in Myanmar and Cambodia hydropower development. Although building and planning hydropower dams in foreign countries are usually associated with highly positive outcomes such as strengthening mutual economic profits or effective regulation of shared waters, the hydropower sector may also simultaneously harm the local population and the local environments. The reality is however more complicated and usually reflects the willingness and capabilities of different levels of hydrocrats who are involved in water governance. Putting in the context of Mekong River Basin, the main aim of this paper is to show how China puts pressure on hydropower development in the Mekong River Basin and how China's hydrocracy justified hydropower development in foreign. The research is derived from political ecology approach, previous hydropolitical studies and extensive interviews with local hydrocrats where hydropower dams are considered as a political instrument for easing water cooperation with Mekong River Basin states and for improving political image on the international level. The results show that not only supreme hydrocratic representatives, but also other levels of hydrocracy may highly influence the actual water governance. Author finds that despite growing critique on account of Chinese hydropower dams builded and operated in Myanmar and Cambodia, China's hydrocracy involvement in hydropower development of the Mekong River Basin still brings more positives than negatives. Presented comparison can be also applied in other Mekong River Basin states where China's hydrocracy involvement in hydropower development bring both opportunities and difficulties for hydrocrats.

Key words: hydrocracy, hydropolitics, Mekong Spirit, China, political ecology, Myanmar, Cambodia

* Mgr. Richard Grünwald působí jako doktornad na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií, Metropolitní Univerzita Praha, Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10, Česká republika, e-mail: richard.grunwald@mup.cz.

DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.3.55-75>

Úvod

Povodí Mekongu je klíčovým zdrojem obživy pro více než 70 milionů obyvatel (Pearse-Smith, 2012) a významnou oblastí doposud nevyužitých hydroenergetických rezerv. Do roku 2030 by mělo být na přítocích řeky Mekong v provozu až 71 vodních elektráren a dalších 12 vodních elektráren se plánuje vybudovat při hlavním toku. (ICEM, 2010) Pomoc v rozvoji tohoto mezinárodního říčního povodí, pak přichází ze strany *hydrokracie* (Mollinga, 2001, Evers – Benedict, 2009), která je zodpovědná za rozvoj a společnou správu vodních zdrojů. Hydrokracie tvoří pomyslné jádro vodního vládnutí a hybnou sílu rozvoje mezinárodních řek. Rapidní rozvoj povodí Mekongu lze v posledních letech sledovat zejména v Myanmaru a Kambodže, kde se čínské státní firmy (SOEs) výrazně angažují v rozvoji vodní energetiky, která by měla obě země zbavit závislosti na dovozu energií a přinést významnou ekonomickou vzpruhu. Zapojení čínské hydrokracie do rozvoje vodní energetiky v zahraničí přináší i svá úskalí, neboť posilování vodní energetiky v hostitelských zemích je vykoupeno řadou sociálních a environmentálních problémů.

Cílem této práce je analyzovat vliv čínské hydropolitiky na rozvoj povodí řeky Mekong a prozkoumat současné trendy ospravedlňování rozvoje vodní energetiky v Myanmaru a Kambodže. K dosažení těchto cílů jsem se rozhodl aplikovat koncept hydrokracie, na který nahlížím optikou hydropolitiky (blíže např. Sadoff – Grey 2005, Earle – Jägerskog – Öjendal 2010, Wegerich – Warner 2010) a politické ekologie (např. Matthews – Geheb 2015, Matthews and Motta 2017). Díky tomu, předkládaný článek pouze nepopisuje charakter kompetencí, priorit a chování hydrokratických aktérů, ale zároveň umožňuje interpretovat širší politické a environmentální dopady v rámci vodního vládnutí. Další nespornou výhodou aplikace těchto teorií je i teritoriální přesah politizace environmentálních témat, která se stále častěji stávají nepříjemnou „daní za pokrok“ a potenciálním zdrojem sporů mezi zeměmi sdílející mezinárodní vodní zdroje.

Předkládaný text je členěn do několika částí. V první části práce konkretizují metodologický rámec, ukotvím elementární pojmy, nastíním hierarchické dělení hydrokracie. Druhá část práce se zabývá historickým rozvojem povodí Mekongu a způsobem ospravedlňování rozvoje čínských vodních elektráren v Myanmaru a Kambodže. Své domněnky budu demonstrovat na vodní elektrárně Myitsone (Myanmar) a Lower Sesan II (Kambodža), jejichž existence se výrazně promítá,

jak do hydropolitických vztahů s Čínou, tak do střetu zájmů mezi domácími hydrokratickými reprezentacemi.

1 Teorie a metodologie

1.1 Politická ekologie a terénní výzkumy

Politická ekologie je mladá mezioborová disciplína na pomezí společenských a přírodních věd zkoumající *„komplexní vztahy mezi přírodou a společností, s jejíž pomocí lze vysvětlit sociální formy přístupu, [správy] a kontroly nad přírodními zdroji.“* (Watts – Peet, 2004, s. 4; citováno dle Matthews – Geheb, 2015, s. 17) Cílem politické ekologie *„není pohlížet na životní prostředí jako na nedostatečně využitý zdroj, překážku či dokonce nepřítele lidského rozvoje, ale jako na esenciální prostor, v němž se střetávají státní a nestátních aktéři“* (Grünwald – Andělová, 2016, s. 71), kteří interpretují, ospravedlňují a legitimizují určitou formu nakládání s lokálními ekosystémy a jejich přírodními zdroji. Obhajoba rozvoje vodních zdrojů je tak nejen výsledkem racionální a technické roviny myšlení, ale především subjektivního úhlu pohledu hydrokratických představitelů, *„na němž panuje shoda.“* (Dalby, 2009, s. 46, Neocleous, 2008)

Data pro tento článek jsem získal prostřednictvím (1) kvalitativní obsahové analýzy oficiálních dokumentů, odborné literatury a novinových článků¹ na toto téma a (2) polostrukturovaných rozhovorů pořizených během terénních výzkumů v Myanmaru, Číně a Kambodže v letech 2016 až 2018. Cílem rozhovorů bylo zmapovat aktuální vývoj rozvoje vodní energetiky v povodí Mekongu a analyzovat současné politické a ekologické výzvy související s jejich výstavbou. Terénní výjezdy byly podniknuty jako forma nezávislého pozorování a způsob jak navázat nové vztahy s místními komunitami. Nedostatkem této práce je skutečnost, že terénní výjezdy byly koncipovány jako pozorování lokální dimenze vodní bezpečnosti „na vlastní pěst“ a jako vedlejší produkt bádání k autorově disertační práci², a nikoliv jako systematická monitorovací analýza hydrokracie a hydropolitiky.

¹ S ohledem na neznalost profesionální úrovně čínštiny, barmštiny a khmérštiny je předkládaná analýza zaměřena pouze na anglicky psané zdroje. V článku používám čínskou transkripci pinyin s ohledem na nekomolení čínských jmen a lepší dohledatelnost v zahraničních zdrojích (viz Xi Jinping a Si Ťin-Pching, Xinhua a Sin-chua).

² V letech 2016 až 2018 jsem uskutečnil 47 přímých rozhovorů, přičemž převážnou část jsem získal během svého pobytu v Číně (30) a Kambodže (12). S ohledem na bezpečí a anonymitu respondentů uvádím přímé rozhovory v textu jen tehdy, že získané informace nebylo možné získat z jiných dostupných zdrojů. Jako hlavní důvod zachování anonymity respondenti uváděli obavy ze

1.2 Hydrokracie – hydrokratické zájmy, hydrokratické mise a pyramida aktérů

Hydrokracie je soubor „vládních [a vládou pověřených³] institucí zodpovědných za využívání, rozvoj a uchování vodních zdrojů.“ (Mirumachi, 2015, s. 7) V prostředí mezinárodních vztahů se hydrokracie v některých ohledech může podobat konceptu epistemických komunit (Haas, 1992), kde jsou vodní experti a specialisté považováni za nezbytnou součást hlubiny vědění státního aparátu. Ačkoliv v obecném povědomí představuje pomyslnou pyramidu moci především vrcholná složka politických a administrativních činitelů, nedílnou součástí hydrokracie jsou i jiné subjekty, které dokáží efektivně působit na proces vodního vládnutí. Přijetí kompromisu proto není s ohledem na rozdílné profesní názory i osobní antipatie nijak jednoduché (Cech, 2010, s. 492) a hydrokratické elity se proto uchylují k implementaci takových řešení, která jsou technicky úsporná a politicky přijatelná. Důvěru tak nepřináší pouze technické (apolitické) zprávy o posuzování vlivu vodních elektráren na životní prostředí (tzv. EIA), ale i vládní (politické) záruky, jež garantují zachování trvale udržitelného rozvoje vodních zdrojů a prohloubení environmentální spolupráce mezi státy. Pro účely této práce lze rozdělit hydrokracii na tři skupiny a několik podskupin (např. Cech, 2010, Mirumachi, 2015, Molle – Mollinga – Wester, 2009).

První úroveň státní (vrcholné) hydrokracie zahrnuje nejvyšší politicky zvolené, jmenované anebo jinak delegované aktéry, kteří společně nebo výlučně schvalují rámcové strategie a jiné oficiální dokumenty anebo jednájí na mezinárodní scéně jménem státu. Do této skupiny lze pak zařadit: (1) prezidenty, premiéry a jiné titulární představitele států, (2) ministry, náměstky a jiné politicko-administrativní reprezentace disponující legislativní iniciativou a (3) diplomaty, konzuly a jiné diplomatické činitele zastupující zájmy vrcholných představitelů státu. Státní hydrokratické reprezentace nominálně formulují

ztráty pracovní pozice nebo strach z politické perzekuce a vězení. S ohledem na povahu terénního výzkumu byla většina rozhovorů pořizena s místními farmáři, rybáři či obchodníky, jejichž obživa závisí na řece Mekong a jejích přítoků (36), zatímco zbytek byl proveden s řadovými a vrcholnými členy environmentálních NGO's, akademickými experty vládními úředníky, vodo hospodáři, inženýry a techniky infrastrukturálních a energetických firem (11).

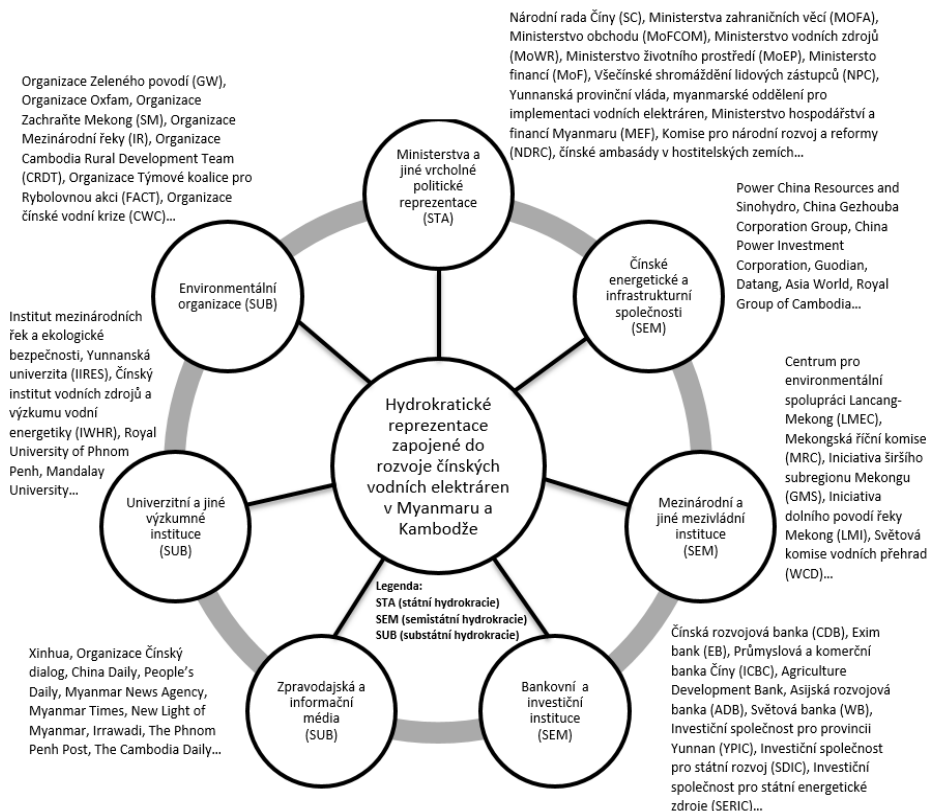
³ Vládou pověřené instituce představují soubor mezinárodních a jiných nevládních aktérů s technickým, kteří nepřímo napomáhají svou činností k zajištění národní vodní bezpečnosti. Činnost těchto aktérů musí být vždy schválena vládními autoritami a nesmí ohrozit bezpečnostní integritu státu.

hydrokratické mise (tj. ultimátní cíle pro zajištění národní vodní bezpečnosti) prostřednictvím národních rozvojových plánů, veřejných a písemných prohlášení a dalších typů oficiálních dokumentů s celostátním nebo mezinárodním přesahem.

Druhá úroveň hydrokracie (semistátní) tvoří širokou skupinu privilegovaných aktérů, kteří společně, výlučně anebo se souhlasem vrcholných hydrokratických elit napomáhají k realizaci hydrokratických misí. Jejich činnost zahrnuje sběr a revizi získávaných dat, hledání efektivních alternativ společné správy vodních zdrojů, zpracovávání podkladů pro rámcové strategie a jiné oficiální dokumenty, ale rovněž i budování nových vodních děl, regulaci a kontrolu vodních zdrojů atd. Do této skupiny lze pak zařadit: (1) provinční, regionální a lokální vlády s přenesenými pravomocemi státní hydrokracie, (2) vodohospodářské ústavy, komise pro národní rozvoj vodních zdrojů a jiné vládní a mezivládní instituce zapojené do společné správy vodních zdrojů, (3) transnacionální a jiné výdělečně činné organizace zabývající se výstavbou, údržbou a provozováním vodních projektů a jejich přílehlé infrastruktury a (4) bankovní instituce, rozvojové agentury a jiné poradenské organizace, které jsou zapojeny do rozvoje vodní infrastruktury.

Poslední *substátní úroveň hydrokracie* zahrnuje nejpočetnější skupinu vládních i nevládních aktérů, kteří napomáhají se sbíráním dodatečných dat, šířit informační osvětu, utužovat komunikaci mezi vodními experty anebo jinak poskytovat veřejné blaho státu. Do této skupiny lze zařadit: (1) mezivládní a jiné detašované instituce zabývající se vědou a výzkumem vodních zdrojů, (2) univerzitní instituce, vědecká centra a jiné nevládní organizace zapojené do rozvoje a správy vodních zdrojů a (3) oficiální, veřejná a polosoukromá masmédiá. Po zasazení této koncepce do kontextu Číny, Myanmaru a Kambodže, předkládám ilustrativní přehled klíčových hydrokratických aktérů, kteří se zapojují do rozvoje vodní energetiky. Ilustrace není dogma a v žádném případě nezahrnuje všechny aktéry vodního vládnutí.

Graf č. 1: Ilustratívny prehľad hydrokracie zapojené do rozvoje čínskych vodných elektrární v Myanmaru a Kambodže

Zdroj: IR 2014a, IR 2017, Lyu 2015, s. 56, McDonald – Bosshard – Brewer 2009, s. 300 (adaptováno autorem)

2 Historický kontext čínské hydropolitiky a čínských susedských vzťahů

Čínská vodní energetika patří co do četnosti vodních elektrárn ke světové špičce (Chellaney –Tellis, 2011). Na rozdíl od ostatních zemí situovaných na dolním toku Mekongu (dále "LMB země") čínská hydrokracie začala s rozvojem řeky relativně pozdě. Od 19. století až do druhé poloviny 70. let 20. století byly mezi hlavními strůjci rozvoje řeky Mekong především: a) francouzské semistátní

hydrokratické reprezentace spravující oblast bývalé Indočíny; b) Ekonomická komise OSN pro Asii a Blízký východ (ECAFE) poskytující rozvojovou, finanční a asistenční pomoc při projektování vodních děl a c) USA bojující proti rozšiřování komunismu skrze Americké inženýrské sbory (CoE) a Mekongskou komisí (MC) tvořenou čtyřmi zakládajícími zeměmi (Thajskem, Kambodžou, Laosem a Vietnamem). (Mirumachi, 2015) K citelnému obratu v rozvoji řeky Mekong však došlo až po stažení amerických vojsk z Vietnamu (Hori, 2000; Hewison, 1989) a faktickým rozpadem MC v roce 1975, jejíž činnost byla pozastavena kvůli odchodu Kambodže.

Řeka Mekong až doposud patří k poměrně nerozvinutým, ale za to k jednomu z nejbohatších biodiverzitních zón na světě. (MRC, 2010) Rozvoj řeky ze strany čínské hydrokracie lze datovat od začátku 70. let 20. století v souvislosti s vydáním "*Hydroenergetického rozvojového plánu řeky Lancang*" v roce 1973. (Lyu, 2015, s. 56) K největšímu rozmachu rozvoje vodní energetiky dochází až téměř o dvě dekády později v souvislosti se třemi čínskými politickými agendami: a) *Go out policy* z roku 1999, která motivuje čínské soukromé a polosoukromé firmy k podnikání a investicím v jiných zemích; b) *Čínským mírovým rozvojem* z roku 2004, která je založena na politickém nevměšování do vnitřních záležitostí země a principu oboustranné výhodnosti (Weatherby, 2012) a c) *Novou Hedvábnou stezkou* (dále jen „OBOR“) z roku 2013, která má posílit obchod mezi Čínou a zbytkem světa. Na mezinárodní úrovni se Čínská vrcholná hydrokracie angažuje především v ekonomicky zaměřených mezivládních uskupení jako je Iniciativa širšího sub-regionu Mekongu (GMS), Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN) a jiných mezivládních platform. (Perlez – Huang, 2017). Čínská státní hydrokracie však dlouhodobě nejeví zájem o vstup do MRC (srovnej Tomas-Vilamayor et al., 2016), neboť MRC může Číně nabídnout jen nové povinnosti a více zodpovědnosti za mezinárodní povodí⁴.

Čínská hydrokracie se i přesto snaží udržet dobré sousedské vztahy prostřednictvím svých investic i do zatím méně rentabilních oblastí, jako je například vodní doprava, kde by Čína chtěla zajistit úplnou navigační sjízdnost (Dore – Lazarus, 2009) i skrze těžko sjízdné úseky, jako je zejména oblast vodopádů Khone v planině Korat-Sakot mezi Laosem a Kambodžou (UNEP,

⁴ Je otázkou, zda by plnohodnotné členství Číny v MRC bylo prakticky proveditelné a žádoucí, neboť by čínská státní hydrokracie dozajista trvala na řadě přechodných výjimek a jiných ústupků v neprospěch LMB zemí.

2006) či oblast mezi čínským přístavem Simao a thajským přístavem Chiang Saen. (Fawthrop, 2017) Příliv čínských investic a zapojení čínské hydrokracie do rozvoje povodí Mekongu však není zadarmo. Myanmar a Kambodža se proto musí uchýlovat k opatrné diskuzi v citlivých oblastech politiky spjatých se stavem čínské občanské společnosti, bezpečnostní integrity periferních lokalit či ochrany životního prostředí. (Hirsch, 2016) Na straně druhé, extrémní závislost Myanmaru a Kambodže na čínských investicích v rámci OBOR (srovnej Kuenzer et al., 2012), vysoká podbíživost a absence otevřené kritiky na adresu tempa hydroenergetického rozvoje (Sneddon – Fox, 2006) nedovoluje či dokonce neumožňuje flexibilnější formu vyjednávání beze strachu z čínských odvetných akcí.

2.1 Vývoj principu Mekongského ducha spolupráce a Lancang-Mekong spolupráce (LMC)

Čínská hydrokracie ospravedlňuje výstavbu čínských vodních elektráren v LMB zemích tzv. Mekongským duchem spolupráce založeném na „*všestranné přínosném a mírovém soužití*.“ (Suettinger, 2004, s. 5, 8) Mekongský duch spolupráce se během posledního půl století stal jakýmsi zaříkávadlem ospravedlňující neregulovaný, mírotvorný a trvale udržitelný rozvoj řeky Mekong. (Öjendal, 2000) Hloubka této interpretační formule je navíc umocněna historickým kontextem udržení křehkého a dlouhotrvajícího spojení mezi LMB zeměmi a Čínou již od dob zřízení MC. Čínská hydrokracie tak jen převzala zásluhu za rozvoj řeky a obohatila rétoriku rozvoje o prvek "tributární vděčnosti"⁵. Tato rétorika byla později umocněna o nově zřízenou mezivládní platformu Lancang-Mekong spolupráce (LMC) z března roku 2016, která má být jakousi formou sub-regionální spolupráce ustavené „*v duchu rovnosti, vzájemné pomoci a win-win spolupráce*.“ (Xinhua, 2017b). LMC má proto být jakýmsi prototypem „*financování rozvoje [nových infrastrukturních projektů] a rozvoje [čínských] financí [skrze OBOR]*“ (Motta – Matthews, 2017) v sousedských vztazích.

⁵ Termín "čínský tribut" je historický termín, který vyjadřuje způsob materiálního nebo finančního splácení za vděčnost spojenou s ochranou bezpečnostní integrity a opatrováním společných zájmů sousedských zemí. V novodobé terminologii se čínský tributární systém spíše objevuje v kontextu s tzv. "všimným", kdy si vybrané země snaží předcházet čínské delegace před uzavřením nových obchodních zakázek či "tichým souhlasem" s čínskými obchodními a politickými praktikami.

Tato mezivládní Čínou iniciovaná platforma, v níž jsou všechny LMB země automaticky plnými členy, se těší velké oblibě, neboť její priority (MOFA, 2016) úzce korespondují s hydrokratickými misemi okolních zemí a formují dynamiku rozvoje hydropolitických vztahů. Jádrem LMC je kromě zintenzivnění ekonomické spolupráce v rámci OBOR i důslednější kontrola hranic. LMC tak reagovala na krvavý incident na pomezí čínsko-myanmarských hranic, při němž v roce 2011 zahynulo 13 čínských občanů. (Xinhua, 2016a) Dočasné pozastavení dopravy a obavy z pokračování útoku a případných únosů vodních plavidel vyústily v "spontánní solidaritu"⁶ a zřízení společných vojenských patrol zaměřených na důslednější boj proti organizovanému zločinu a obchodu s drogami (Naing, 2013), která v rámci LMC funguje až dodnes. (Xinhua, 2017a) Čínská hydrokracie se tak skrze LMC snaží podpořit lukrativní trh s čínskými vodními elektrárnami, posílit těšnější spolupráci mezi státy v rámci OBOR, zabezpečit pohraniční oblasti, zprůchodnit vodní cesty a jasněji vymezit vůči MRC (Motta – Matthews, 2017), která propaguje mnohem přísnější směr k ochraně životního prostředí než Čína.

2.2 Opatrovnická role Číny v rozvoji čínských vodních elektráren v Myanmaru a Kambodže

Čínská hydropolitika dlouhodobě podporuje infrastrukturní a hydroenergetický rozvoj v LMB zemích, především v Myanmaru a Kambodže. Myanmar i přes rozsáhlé hydroenergetické rezervy 108 000 MW na svém území (Shin, 2016) nadále postrádá centrální plán, jak povodí Mekongu efektivně využít. (Rozhovor s profesorkou MU, 2016) Tato oblast je totiž de facto v rukou povstaleckých guerill a jiných organizovaných zločineckých skupin, které jakýkoliv rozvoj povodí Mekongu znesnadňují. K odstranění tohoto problému se tak čínská státní hydrokracie v minulosti několikrát úspěšně zapojila do mírových jednání s místními guerillami (Sun, 2017), což následně vedlo k pozastavení ozbrojených střetů a prohloubení čínsko-myanmarských vztahů. (Xinhua, 2016b) Čínská státní hydrokracie se rovněž chce vyvarovat incidentů, kdy čínské SOEs financovaly rozvoj vodních elektráren skrze nechvalně známý

⁶ K úplatkům politických činitelů z tamějších kasin, prodeje drog, vzácných rostlin a živočichů přirozeně docházelo i před rokem 2011, avšak po tomto incidentu se tyto kriminální aktivity staly méně tolerovanou formou obohacení, které navíc začaly ohrožovat „obchodní vztahy“ s LMB zeměmi. Ke zpřísnění administrativních i fyzických překážek taktéž přispěla i Xi Jinpingova kampaň potírající korupci ve státní sféře z roku 2012.

konglomerát Asia World (AWC) vlastněný rodinou drogového magnáta **Lo Hsing Hana** (Fawthrop, 2013; Ives, 2017), který výrazně pošpinil image čínských SOEs operujících v rámci OBOR.

Podobnou, avšak méně výraznou opatrovatelskou roli lze nalézt i v Kambodže. Hlavní pozornost kambodžské hydrokracie je soustředěna na ochranu řeky Mekong a jezera Tonle Sap, které tvoří hospodářskou páteř kambodžské společnosti (MRC, 2010). Vláda pod vedením premiéra **Hun Sena** se snaží vehementně podporovat příliv čínských investic do rozvoje hydroenergetických projektů, a to i za cenu vzrůstajících protestů na adresu čínských SOEs jako například Sinohydro (Walker, 2014) či Hydrolancang International Energy (IR, 2014c). Přestože kambodžská státní a semistátní hydrokracie vítá příliv čínských investic do energetického (CD, 2017) a i jiných ekonomických sektorů v rámci OBOR, rozvoj vodní energetiky s sebou nese i problémy spojené s úbytkem rybích populací a kácením lesů v oblastech výstavby. Benefity spojené s posílením kambodžského hospodářství však i nadále převažují nad vzniklými a jinak plíživými negativy výstavby nových čínských vodních elektráren. (Rozhovor s členem CRDT, 2017, Rozhovor s členem HL, 2017, Rozhovor s členem AP, 2018) Rostoucí poptávka po energiích ze strany Číny navíc dlouhodobě umocňuje podbíživost kambodžské státní hydrokracie, která ve snaze přilákat čínské zahraniční investice podniká kroky v „*neprospěch vlastních obyvatel.*“ (Matthews a Geheb, 2015, s. 157) Kambodžská vláda pod vedením **Hun Sena** se tak dlouhodobě staví do pozice obhájce a neochvějného strůjce čínské hydrokracie, s jejíž pomocí Čína ospravedlňuje rozvoj nových čínských vodních elektráren v povodí Mekongu. (PD, 2010)

2.3 Vodní elektrárna Myitsone a vliv na čínsko-myanmarské hydropolitické vztahy

Přestože Myanmar doposud nevlastní žádnou vodní elektrárnu v povodí Mekongu, vodní elektrárna Myitsone na řece Irráviádí představuje nebezpečný precedens, který by se mohl potenciálně dotknout rozvoje velkých vodních elektráren v myanmarském pohraničí. K citelnému ochlazení čínsko-myanmarských vztahů došlo v roce 2011, kdy myanmarská státní hydrokracie pozastavila výstavbu vodní elektrárny Myitsone s kapacitou 6000 MW, která ve své době patřila k největším čínským zahraničním zakázkám. (Motta – Matthews, 2017) Ačkoliv obě země opakovaně ujistily, že tato skutečnost nijak

neohrozí dosavadní "příznivé" hydropolitické vztahy založené na „vzájemném respektu, rovnosti a vzájemných benefitech“ (CCTV, 2011), tak se celkový podíl čínských zahraničních investic propadl ze 7,5 miliard USD (2011) na 407 milionů USD (2012/2013). (Sun, 2013a) Hlavním důvodem přerušení výstavby vodní elektrárny Myitsone budované ve spolupráci s China Power Investment (CPI) a Asia World Company (AWP) a dalších čínských sub-kontraktorů na následných 50 let (CD, 2011) byly především nepokoje lokálních obyvatel v Kačjinském státě kvůli potenciálním dopadům na životní prostředí a kvůli rostoucí závislosti na čínských firmách (srovnej Kuenzer et al., 2012). Výstavbu elektrárny Myitsone rovněž doprovázely střety mezi Kačjinskou organizací pro nezávislost (KIO), myanmarskými vojáky a místními dělníky, neboť se KIO obávala ztráty okupovaných území. (IR, 2011)

Vzniklé finanční ztráty (3,6 miliardy USD mezi léty 2001 - 2011) spojené s výstavbou vodní elektrárny Myitsone (Sun, 2013b) se tak výrazně odrazily jak na celkových přímých zahraničních investicích v rámci OBOR, tak na ochotě čínské státní hydrokracie investovat do jiných vodních projektů v Myanmaru. Přestože se Myanmar ve snaze „*nezničit [již tak křehké] přátelství obou zemí*“ (Xinhua, 2016c) pokusil kompenzovat tyto finanční ztráty skrze postoupení kontraktu čínské Citic Group na revitalizaci námořního přístavu Kyauphyu v Bengálském zálivu (Canning, 2017), čínská pozice zůstává neměnná (MT, 2017) a i nadále usiluje o restartování výstavby vodní elektrárny Myitsone výměnou za "tučné kompenzace" ze strany Číny⁷. Hlavním problémem však zůstává nedůvěra vůči diskutabilním čínským EIA zprávám (Wu, 2011; CCCPC, 2015), které jsou často „*přístupné jen pro omezený kruh vybraných skupin expertů [...] a formulované natolik technickou hantýrkou, že je diskuze možná především mezi technickými profesionály.*“ (Lyu, 2015, s. 63, 65) V jihovýchodní Asii však není výjimkou, že dopadové studie EIA buď zcela chybí anebo jsou schvalovány i několik let po skončení výstavby. (Matthews – Geheb, 2015) K získání aktuálních a často chybějících dat proto přichází mezivládní a nevládní organizace, které poskytují nezbytná hydrologická data i v periferních oblastech Myanmaru. (Rozhovor s profesorkou MU, 2016)

⁷ Mezi nejčastější kompenzace zpravidla patří budování či oprava silnic a jiných komunikačních sítí, zřizování či restaurování škol, nemocnic a jiných veřejných zařízení. (Rozhovor s členem Hydrolancang, 2018) V dalších případech se naopak může jednat o levnější odběr energie, peněžní, potravinové nebo jiné formy dotace. (Rozhovor s členem Agricultural Power, 2017, Rozhovor s členem Agricultural Power, 2018)

2.4 Vodní elektrárna Lower Sesan II a vliv na čínsko-kambodžské hydropolitické vztahy

S obdobným projevem nesouhlasu se lze setkat i s nedávno dostavěnou vodní elektrárnou Lower Sesan II (listopad 2017) s kapacitou 400 MW, kterou z 90 % vlastní čínská energetická společnost Hydrolancang International Energy. Od roku 2012 je tato vodní elektrárna ležící na jednom z hlavních přítoků řeky Mekong jedním z nejkritizovanějších témat kambodžské lokální hydrokracie, která upozorňuje na devastaci místní fauny a flory. (IR, 2014b) Přestože lokální hydrokracie má výrazně silnější vyjednávací pozici v kambodžském vodním vládnutí⁸ (Rozhovor s členem DC-CAM, 2017), získaná data a činnost těchto skupin zůstává mnohdy bez povšimnutí, pakliže nekoresponduje s požadavky na formu interpretace kambodžské vlády, tj. bez potřeby strukturálních reforem, s citlivě formulovanými doporučeními a shovívavou kritikou bez širšího politického kontextu. (Rozhovor s členem FACT, 2017) Čínské energetické společnosti navíc nejsou ochotny přijímat kritiku ze strany lokální hydrokracie, pakliže nejsou vyzvány vyššími politickými autoritami, která tak často nečiní z obavy z čínských odvetných akcí. (Rozhovor s členem CRDT, 2017, Titthara, 2015)

V roce 2014 přesto došlo pod tlakem lokální kambodžské hydrokracie k celkovému přepracování projektového návrhu Lower Sesan II. Energetická společnost Hydro Power Lower Sesan II tak přijala opatření k „*aforestaci místní krajiny, zřízení rybiho přechodu a celkového zkrášení [celého projektu] ve spolupráci s [hydrokratickými] reprezentacemi na všech úrovních kambodžské vlády.*“ (HPLS, 2017) Přestože většina místních rodin (cca 80 %) kompenzační opatření spojených s přesídlením do nových vesnic přijala (Xinhua, 2017c), řada z nich i nadále nechce opustit své pozemky z obavy, že jim nebude přidělena adekvátní náhrada za zničená obydlí, pole a posvátná místa, která byla od konce ledna 2018 již zatopena. (IR, 2018) Kambodžská lokální hydrokracie proto hovoří i o možnostech rozvoje solární energetiky a jiných energetických projektů v rámci OBOR, které by neohrozila zemědělský a

⁸ Například organizace Zachraňte Mekong, NGO Forum, asociace pro zachování kultury a životního prostředí (CEPA) organizace Cambodia Rural Development Team (CRDT), organizace Týmové koalice pro jednotnou akci (FACT), organizace Říční koalice v Kambodže (RCC) či organizace Oxfam. Umírněnější skupinou jsou pak odborníci z některých univerzitních institucí, kteří svůj názor nedávají otevřeně najevo z obavy možné ztráty pracovní pozice. (Rozhovor s profesorem RUPP, 2017)

rybolovný sektor (Rozhovor s členem CRDT, 2017, Rozhovor s členem FACT, 2017) či o důslednějším posuzování čínských EIA zpráv. (Seangly – Chen, 2017)

Závěr

Předkládaný text si kladl za úkol analyzovat vliv čínské hydropolitiky na rozvoj povodí řeky Mekong a prozkoumat současné trendy ospravedlňování rozvoje vodní energetiky v Myanmaru a Kambodže. V první části práce jsem se snažil poukázat na skutečnost, že do rozvoje mezinárodních povodí zasahuje celá řada hydrokratických aktérů a jaké politické a apolitické faktory přichází do procesu legitimizace rozvoje vodních elektráren. Skrze aplikovaný koncept hydrokracie tuto tezi rozšiřuji o to, že vliv na rozvoj vodních elektráren v povodí Mekongu není výhradně doménou státní hydrokracie, ale stále častěji semistátní (zejména SOEs) a lokální hydrokracie (zejména NGOs). Směrodatným hlediskem pro posouzení vlivu hydrokracie na rozvoj vodní energetiky přitom nebyly jen ekonomické, politické, ale především environmentální faktory, které v posledních letech hrají stále významnější roli v plánování a výstavbě nových vodních projektů. Jak Myanmar i Kambodža však vděčí za rostoucí úroveň svého hospodářství a hydroenergetického sektoru čínské hydrokracii, která se od 70. let 20. století výrazně zasloužila o celkový rozvoj povodí Mekongu.

Způsob, jakým čínská hydrokracie ospravedlňuje rozvoj vodní energetiky v povodí Mekongu, lze poměrně dobře demonstrovat na principu Mekongského ducha spolupráce a LCM. Tento historicko-ideologický princip z dob vzniku MC je tak nejen používán jako nástroj k utužení hydropolitických vztahů mezi LMB zeměmi, ale zároveň jako mechanismus "cukru a biče", který odměňuje podporovatele a trestá odpůrce čínských vodních projektů v hostitelských zemích. LMC tak přímo navazuje a do značné míry umocňuje aktivity v rámci OBOR, kde se jakýkoliv odpor vůči tempu a rozsahu výstavby čínských vodních projektů v zahraničí čínská hydrokracie snaží řešit bohatšími kompenzacemi pro místní obyvatele anebo příslibem k rozvoji jiných infrastrukturních projektů a malých vodních elektráren. (Daojiong, 2015)

Tyto závěry jsem následně konfrontoval s dvěma případovými studii v obou sledovaných zemích. Jako první jsem podrobně analyzoval čínsko-myanmaršské vztahy v souvislosti s výstavbou vodní elektrárny Myitsone, kde došlo po roce 2011 k jejímu pozastavení. Tato událost pak následně vedla k

politickému ochlazení a výraznému ekonomickému útlumu. Debaty o budoucnosti vodní elektrárny Myitsone se totiž netýkaly jen obav místních obyvatel o svou nezávislost na centrální vládě, ale rovněž i strachu ze zhoršení životních podmínek v nových lokalitách a potenciální devastaci krajiny. Myitsone se proto stalo velmi palčivou překážkou vzájemných hydropolitických vztahů, kde ani princip Mekongského ducha spolupráce založeném na „*udržitelném, zdravém a stabilním rozvoji*“ (MOFA, 2017), nedokázal zažehnat vnitřní rozkol napříč myanmarskou hydrokracií. Zatímco se čínská hydrokracie stále častěji uchyluje k výstavbě jiných infrastrukturních projektů v rámci OBOR, které by dokázaly částečně vyvážit finanční ztráty čínských SOEs, myanmarská vláda i nadále hledá nové alternativy k posílení přílivu zahraničních investic, a to nejen těch čínských.

Druhým příkladem byly čínsko-kambodžské vztahy, v nichž jsem se zaměřil na okolnosti výstavby vodní elektrárny Lower Sesan II, která podobně jako vodní elektrárna Myitsone čelí rozruchu napříč kambožskou hydrokracií. Vývoj těchto hydropolitických vztahů se tak nese ve znamení vyvažování nepřijemností spojených s výstavbou a fungováním čínských vodních elektráren (Siciliano et al., 2016, s. 14 - 15). Přestože Kambodža považuje ochranu životního prostředí za jednu z hlavních priorit, kterou nelze snadno „*obětovat za krátkodobý ekonomický růst*“ (CD, 2013), kambodžská státní a semistátní hydrokracie dodává, že „*každý rozvoj má nějaké své dopady [...], ale lidé, kterých se tyto dopady týkají, by zároveň měli chápat, že je nutné se obětovat pro národ tak, aby dopomohli kambodžské vládě ke snížení chudoby*“. (Vrieze – Kuch 2012, 7) Přestože je příliv čínských investic do rozvoje kambodžských vodních projektů a jiných infrastrukturních projektů velkým lákadlem, míra tolerance libovůle čínských SOEs se i nadále bude odvíjet od objemu investic a jiných kompenzací za způsobená příkoří.

Závěrem, ačkoliv působnost čínské hydrokracie v rozvoji vodní energetiky v Myanmaru a Kambodže i nadále přináší více pozitiv než negativ, hlavním problémem přesto zůstává nízká míra komunikace, neochota ke sdílení hydrologických dat, netransparentnost EIA zpráv a limitované interpelace s hydrokratickými reprezentacemi v hostitelských zemích. Dosavadní způsob ospravedlňování rozvoje velkých vodních elektráren za každou cenu a současné formy kompenzací se tak v budoucnu mohou stát nikoliv zdrojem vzájemné prosperity a harmonického utužování hydropolitických vztahů, ale naopak jádrem vážnějších protestů a sporů napříč hydrokratickými reprezentacemi.

Literatura:

- CANNING, M. 2017. *Myanmar weighs infrastructure, strategic ties to China* [online]. ft.com [cit. 31. 5. 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.ft.com/content/2117c98a-4559-11e7-8d27-59b4dd6296b8>>
- CCTV 2011. *China, Myanmar agree to cooperate on suspended joint hydropower project* [online]. cntv.cn [cit. 10. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <<http://english.cntv.cn/20111010/115645.shtml>>
- CECH, T. 2010. *Principles of Water Resources. History, Development, Management and Policy*. Third Edition. New York: Wiley. 546 s. ISBN 978-0-470-13631-7.
- CENTRAL COMMITTEE OF THE COMMUNIST PARTY OF CHINA (CCCPC) 2015. *The 13th Five Years Plan for Economic and Social Development of the People's Republic of China (2016 - 2020)*. Beijing: Central Compilation & Translation Press.
- CHELLANEY, B. - TELLIS, A., J. 2011. *A Crisis to Come? China, India and Water Rivalry* [online]. carnegieendowment.org [cit. 13. 9. 2011]. Dostupné na internetu: <<http://carnegieendowment.org/2011/09/13/crisis-to-come-china-india-and-water-rivalry/54wg>>
- CHINA DAILY (CD) 2011. *Myitsone Hydropower Project mutually beneficial* [online]. chinadialogue.net [cit. 4. 10. 2011]. Dostupné na internetu: <http://www.chinadaily.com.cn/china/2011-10/04/content_13836037_2.htm>
- CHINA DAILY (CD) 2013. *President Xi pledges not to sacrifice environment* [online]. chinadialogue.net [cit. 24. 5. 2013]. Dostupné na internetu: <http://www.chinadaily.com.cn/china/2013-05/24/content_16530219.htm>
- DALBY, S. 2009. *Security and Environmental Change*. Cambridge: Polity Press. 200 s. ISBN 9780745642925.
- DAOJIONG, Z. 2015. Hydropower development in China. In: Matthews, N.-Geheb, K. *Hydropower Development in the Mekong Region: Political, socio-economic and environmental perspectives*. New York: Routledge. s. 32 - 82. ISBN 978-0-415-71913-1.
- DORE, J. – LAZARUS, K. 2009. De-marginalizing the Mekong River Commission. In: Molle, Francois – Foran, Tira – Käkönen, Mira (eds.): *Contested Waterscapes in the Mekong Region – hydropower, livelihoods and governance*. London: Earthscan, s. 357 - 381. ISBN 978-1138021181.
- EARLE, A. – JÄGERSKOG, A. – ÖJENDAL, J. 2010. *Transboundary Water Management. Principles and Practice*. London: Earthscan. 261 s. ISBN 978-1-84971-137-1.

- EVERS, H., D. – BENEDIKTER, S. 2009. Hydraulic bureaucracy in a modern hydraulic society – Strategic group formation in the Mekong Delta, Vietnam. In *Water Alternatives*, Vol. 2, Iss. 3, 2009. s. 416 - 439. ISSN 1965-0175.
- FAWTHROP, T. 2013. *The Godfather of the Golden Triangle: Lo Hsing Han, Obituary* [online]. eastbysoutheast.com [cit. 12. 11. 2013]. Dostupné na internetu: <<http://www.eastbysoutheast.com/godfather-golden-triangle-lo-hsing-han-obituary/>>
- FAWTHROP, T. 2017. *Blasting the Mekong* [online]. chinadialogue.net [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné na internete: <<https://www.chinadialogue.net/article/show/single/en/9606-Blasting-the-Mekong>>
- GRÜNWARD, R. – ANDĚLOVÁ, P. 2016. Politická ekologie ve společenských vědách. In *Politické vedy*, Vol. 19, No. 1, 2016. s. 71 - 104. ISSN 1335-2741.
- HAAS, P. 1992. Epistemic Communities and International Policy Coordination. *International Organizations*, Vol. 46, No. 1, 1992. s. 1 - 35. ISSN 1531-5088.
- HEWISON, K. 1989. Bankers and bureaucrats: capital and the role of the state in Thailand. Yale: Yale University of South East Asia Studies. *Monograph series*, No. 34, 1989. 320 s. ISBN 0-938692-41-0.
- HIRSCH, P. 2016. The shifting regional geopolitics of Mekong dams. In *Political Geography*, Vol. 51. s. 63 - 74. ISSN 0962-6298.
- HORI, H. 2000. *The Mekong: Environment and development*. Tokyo: United Nations University Press. 398 s. ISBN 9789280809862.
- HYDRO POWER LOWER SESAN II COMPANY (HPLS) 2017. *Environmental Protection Work Achievement* [online]. hydrosesan2.com [cit. 9. 6. 2017]. Dostupné na internete: <http://www.hydrosesan2.com/special_show.php?lm=51&flm=53&id=350>
- INTERNATIONAL CENTRE FOR ENVIRONMENTAL MANAGEMENT (ICEM) 2010. Strategic Environmental Assessment of Hydropower on the Mekong Mainstream. Final Report. 197 s.
- INTERNATIONAL RIVERS (IR) 2011. *The Myitsone Dam on the Irrawaddy River: A Briefing* [online]. internationalrivers.org [cit. 28. 9. 2011]. Dostupné na internetu: <<https://www.internationalrivers.org/resources/the-myitsone-dam-on-the-irrawaddy-river-a-briefing-3931>>
- INTERNATIONAL RIVERS (IR) 2014a. China Overseas Dams List.
- INTERNATIONAL RIVERS (IR) 2014b. *Starving the Mekong: Expected social and environmental impacts from construction and operation of the Lower Sesan II Dam*. Berkley: International Rivers.

- INTERNATIONAL RIVERS (IR) 2014c. *PR-Lower Sesan 2 Developers Urged to Ensure Accountability for Severe Impacts*. [online]. internationalrivers.org [cit. 26. 5. 2014]. Dostupné na internetu: <<https://www.internationalrivers.org/node/8324>>
- INTERNATIONAL RIVERS (IR) 2017. *Reflections on Chinese Companies' Global Investments in the Hydropower Sector Between 2006-2017* [online]. internationalrivers.org [cit. 14. 12. 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.internationalrivers.org/blogs/435/reflections-on-chinese-companies%E2%80%99-global-investments-in-the-hydropower-sector-between-2006>>
- INTERNATIONAL RIVERS (IR) 2018. *Cambodian Village Now Fully Submerged by Lower Sesan II Dam*. [online]. internationalrivers.org [cit. 1. 2. 2018]. Dostupné na internetu: <<https://www.internationalrivers.org/resources/press-release-cambodian-village-now-fully-submerged-by-lower-sesan-2-dam-16650>>
- IVES, M. 2017. *A Chinese-Backed Dam Project Leaves Myanmar in a Bind* [online]. nytimes.com [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.nytimes.com/2017/03/31/world/asia/myanmar-china-myitsone-dam-project.html>>
- KUENZER, C. - CAMPBELL, I. - ROCH, M. - LEINENKUGEL, P. - TUAN, V. T. - DECH, S. 2012. Understanding the impact of hydropower developments in the context of upstream-downstream relations in the Mekong river basin. In *Sustainable Science*, Vol. 8, No. 4, 2012. s. 565 - 584. ISSN 1862-4065.
- LYU, X. 2015. From Manwan to Nuozhadu. The political ecology of hydropower on China's Lancang River. In: Matthews, N., Geheb, K. *Hydropower Development in the Mekong Region: Political, socio-economic and environmental perspectives*. New York: Routledge. s. 54 - 82. ISBN 978-0-415-71913-1.
- MATTHEWS, N. - GEHEB, K. 2015. *Hydropower Development in the Mekong Region: Political, socio-economic and environmental perspectives*. New York: Routledge. 201 s. ISBN 978-0-415-71913-1.
- MCDONALD, K., BOSSHARD, P., BREWER, N. 2009. Exporting dams: China's hydropower industry goes global. In *Journal of Environmental Management*, Iss. 90, Supp. 3, 2009. s. 294-302. ISSN 0301-4797.
- MEKONG RIVER COMMISSION (MRC) 2010. *State of the Basin Report 2010*. Vientiane: Mekong River Commission. 231 pp. ISBN 978-993-2080-57-1.

- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA (MOFA) 2016. Sanya Declaration of the First Lancang-Mekong Cooperation (LMC) Leaders' Meeting - For a Community of Shared Future of Peace and Prosperity among Lancang-Mekong Countries [online]. fmprc.gov.cn [cit. 23. 3. 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1350039.shtml>
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA (MOFA) 2017. Xi Jinping Holds Talks with President U Htin Kyaw of Myanmar The Two Heads of State Agree to Push China-Myanmar Relations for Sustained, Healthy and Stable Development [online]. fmprc.gov.cn [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/yzs_663350/xwlb_663352/t1453280.shtml>
- MIRUMACHI, N. 2015. *Transboundary Water Politics in the Developing World*. New York: Routledge. 190 pp. ISBN 978-0-415-81295-5.
- MOLLE, F. – MOLLINGA, P. – WESTER, P. 2009. Hydraulic Bureaucracies and the Hydraulic Mission: Flows of Water, Flows of Power. In *Water Alternatives*, Vol. 2, Iss. 3, 2009. pp. 328 - 349. ISSN 1965-0175.
- MOLLINGA, P. 2001. Water and politics. Levels, rational choice and South Indian canal irrigation. In *Futures*, Vol. 33, No. 8, pp. 733 - 752. ISSN 0016-3287.
- MOTTA, S. - MATTHEWS, N. 2017. Rewards and risks of Chinese hydropower in the Mekong River Basin (GMS). In: Siciliano, G., Urban, F. (eds.): *Chinese hydropower development in Africa and Asia. Challenges and Opportunities for Sustainable Global Dam-Building*. New York: Routledge. Chapter 2. ISBN 9781138217546.
- MYANMAR TIMES (MT) 2017. *China says will keep talking to Myanmar over stalled dam scheme* [online]. mmtimes.com [cit. 9. 11. 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.mmtimes.com/news/china-says-will-keep-talking-myanmar-over-stalled-dam-scheme.html>>
- NAING, S., Y. 2013. *Drug Trade a 'Significant Threat' to Region: Mekong Nations* [online]. irrawaddy.com [cit. 10. 5. 2013]. Dostupné na internetu: <<http://www.irrawaddy.com/burma/drug-trade-a-significant-threat-to-region-mekong-nations.html>>
- NEOCLEOUS, M. 2008. *Critique of Security*. Edinburgh: Edinburgh University Press. 256 pp. ISBN 978-0748633296.

- ÖJENDAL, J. 2000. Sharing the Good: Modes of Managing Water Resources in Lower Mekong River Basin. PhD thesis. Göteborgs: Göteborgs universitet, Department of Peace and Development Research. 325 s. ISBN 978-9187380464.
- PEARSE-SMITH, S. 2012. The Impact of Continued Mekong Basin Hydropower Development on Local Livelihoods. In *The Journal of Sustainable Development*, Vol. 7, Iss. 1, 2012. s. 73 - 86. ISSN 1913-9063.
- PEOPLE'S DAILY (PD) 2010. *Dam in China not cause of Mekong floods: Cambodia* [online]. en.people.cn [cit. 19. 11. 2010]. Dostupné na internetu: <<http://en.people.cn/90001/90776/90883/7204188.html>>
- PERLEZ, J. – HUANG, Y. 2017. *Behind China's \$1 Trillion Plan to Shake Up the Economic Order*. [online]. nytimes.com [cit. 13. 5. 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.nytimes.com/2017/05/13/business/china-railway-one-belt-one-road-1-trillion-plan.html?mcubz=3>>
- ROZHOVOR S ČLENEM DC-CAM 2017. Rozhovor s členom Documentation Center of Cambodia, Phnom Penh, 21. 11. 2017.
- ROZHOVOR S ČLENEM FACT 2017. Rozhovor s členom Týmové koalície pro Rybolovnou akci (FACT). Phnom Penh, Kambodža, 25. 11. 2017.
- ROZHOVOR S PROFESOREM RUPP 2017. Rozhovor s profesorem Royal University of Phnom Penh. Phnom Penh, 21. 11. 2017.
- ROZHOVOR S ČLENEM AP 2018. Rozhovor s technickým pracovníkom spoločnosti Agricultural Power, Xishuangbanna, Čína, 31. 1. 2018.
- ROZHOVOR S ČLENEM CRDT 2017. Rozhovor s členom Cambodia Rural Development Team, Phnom Penh, 22. 11. 2017.
- ROZHOVOR S ČLENEM HL 2017. Rozhovor s technickým pracovníkom spoločnosti HydroLancang, Xishuangbanna, Čína, 1. 11. 2017.
- ROZHOVOR S PROFESORKOU MU 2016. Rozhovor s profesorkou z Mandalay University. Mandalay, Myanmar, 31. 12. 2016.
- SADOFF, C., W. – GREY, D. 2005. Cooperation on international rivers: a continuum for securing and sharing benefits. *Water International*, Vol. 30, No. 4. s. 420-427. ISSN 0250-8060.
- SEANGLY, P. – CHEN, D. 2017. *Sesan dam goes online, while PM dismisses environmental concerns* [online]. phnompenhpost.com [cit. 26. 9. 2017]. Dostupné na internetu: <<http://www.phnompenhpost.com/national/sesan-dam-goes-online-while-pm-dismisses-environmental-concerns>>

- SHIN, A. 2016. *Power Sector: Lofty goals, missed targets* [online]. mmtimes.com [cit. 1. 4. 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.mmtimes.com/business/19790-power-sector-lofty-goals-missed-targets.html>>
- SICILIANO, G. – URBAN, F. – TAN-MULLINS, M. – PICHDARA, L. – KIM, S. 2016. The Political Ecology of Chinese Large Hydropower Dams in Cambodia: Implications, Challenges and Lessons Learnt from the Kamchay Dam. In *Water*, Vol. 8, Iss. 9, 2016. s. 1 - 18. ISSN 2073-4441.
- SNEDDON, CH. – FOX, C. 2006. Rethinking transboundary waters: A critical hydropolitics of the Mekong basin. In *Political Geography*, Vol. 25, Iss. 2, 2006. s. 181 - 202. ISSN 0962-6298.
- SUETTINGER, L. 2004. The Rise and Decent of "Peaceful Rise". In *China Leadership Monitor*, No. 12, 2004. s. 1-10. ISSN 0015-7120.
- SUN, Y. 2013a. *Chinese Investment in Myanmar. What Liew Ahead?*. Washington: Stimson Books and Reports, Issue Brief No. 1. 12 s.
- SUN, Y. 2013b. China's Relations with Myanmar: National Interests and Uncertainties. In: Bae, J., H. – Ku, J., H. *China's Internal and External Relations and Lessons from Korea and Asia*. Seoul: Korea Institute for National Unification. s. 249 - 289. ISBN 978-89-8479-742-0.
- SUN, Y. 2017. *China and Myanmar's Peace Process*. Washington: USIP Special Paper 401, March 2017. 15 s.
- TITTHARA, M. 2015. *Call for Sesan 2 logging halt* [online]. phnompenhpost.com [cit. 1. 7. 2015]. Dostupné na internetu: <<http://www.phnompenhpost.com/national/call-sesan-2-logging-halt>>
- TOMAS-VILAMAYOR, S. – AVAGAYAN, M. – FIRLUS, M. – HELBING, G. – KABAKOVA, M. 2016. Hydropower vs. fisheries conservation: a test of institutional design principles for common pool resource management in the lower Mekong basin social-ecological system. *Ecology and Society*, Vol. 21, No. 1, s. 234 - 252. ISSN 1708-3087.
- UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP) 2006. *Mekong River*. Nairobi: Global International Water Assessment (GIWA) Regional Assessment Report No. 55. 58 s + appendixes. ISSN 1651-940X.
- VRIEZE, P. – KUCH, N. 2012. Carving up Cambodia: One concession at a time. [online]. China Daily [10. 3. 2012]. Dostupné na internetu: <<http://www.licadho-cambodia.org/land2012/>>

- WALKER, B. 2014. *Protests halt Chinese-backed dam in Cambodia* [online]. chinadialogue.net [19. 3. 2014]. Dostupné na internetu: <<https://www.chinadialogue.net/blog/6837-Protests-halt-Chinese-backed-dam-in-Cambodia/en>>
- WATTS, M. – PEET, R. 2004. Liberating Political Ecology. In: Peet, R., Watts, M. (eds.). *Liberation Ecologies: Environment, Development, Social Movements*. London: Routledge. s. 3-47. ISBN 978-0415312363.
- WEATHERBY, C., B. 2012. Damming the World: Burma as a Case Study for Chinese Exportation of Hydropower. In *Dickinson College Honor Theses*, Paper 14, 2012. s. 1 - 56.
- WEGERICH, K. – WARNER, J., F. 2010. *The Politics of Water: A Survey*. New York: Routledge. 416 s. ISBN 978-1857433395.
- WU, X. 2011. *Development of Hydropower and Protection of Eco Environment in China* [online]. sepa.gov.cn [cit. 1. 9. 2011]. Dostupné na internetu: <http://english.sepa.gov.cn/Ministers/Speeches/201109/t20110907_217061.shtml>
- XINHUA 2016a. *Mekong countries to strenghten law enforcement cooperation* [online]. xinhuanet.com [cit. 27. 12. 2016]. Dostupné na internetu: <http://news.xinhuanet.com/english/2016-12/27/c_135936757_3.htm>
- XINHUA 2016b. *Xi says China play constructive role in Myanmar's peace process* [online]. xinhuanet.com [cit. 1. 11. 2016]. Dostupné na internetu: <http://news.xinhuanet.com/english/2016-11/01/c_135797702.htm>
- XINHUA 2016c. *Myanmar official urges to resolve China-Myanmar dam project issue* [online]. xinhuanet.com [cit. 3. 6. 2016]. Dostupné na internetu: <http://news.xinhuanet.com/english/2016-06/03/c_135410809.htm >
- XINHUA 2017a. *59th joint patrol starts on Mekong River* [online]. xinhuanet.com [cit. 20. 6. 2017]. Dostupné na internetu: <http://news.xinhuanet.com/english/2017-06/21/c_136381541.htm>
- XINHUA 2017b. *China calls for joint efforts to ensure effective Lancang-Mekong Cooperation*. [online]. xinhuanet.com [cit. 25. 7. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.xinhuanet.com/english/2017-07/25/c_136469361.htm>
- XINHUA 2017c. *Chinese-build biggest dam in Cambodia to start operation in November* [online]. xinhuanet.com [cit. 25. 9. 2017]. Dostupné na: <http://news.xinhuanet.com/english/2017-09/25/c_136636417.htm>